

БЛАКИТНА СТРИЧКА

Був собі колись убогий чоловік. Він мав сина, якого звали Яном. Батько із сином жили в маленькій дерев'яній хижці на краю темного лісу. Мати хлопця рано померла, і батько оженився вдруге з молодою жінкою. Мачуха була злою й увесь час нарікала, що їй доводиться жити в такій старій, низенькій хатинці й що в неї немає гарних шовкових суконь. Тому вона весь час, у будні й свята, гнала чоловіка з пасербом Яном до лісу, рубати височенні дуби й продавати дерево на ярмарку.

Янові руки зміцніли від важкої роботи в лісі.

Якось височезний дуб упав і гіллям придавив батька, і той помер. Ян дуже побивався за батьком. Та мачуха сказала: «Не плач! Тепер ми можемо покинути цю вбогу хатину! Підеш зі мною у світ. Там я знайду собі багатого чоловіка та й житиму добре».

Ян не хотів іти з мачухою. У лісі він знав кожне дерево, кожне звірятко. Хто подбає взимку про його козуль та зайців? Але мачуха й слухати нічого не хотіла. Довелося Янові нести всі її пожитки.

Вони вже три дні були в дорозі. Проминули три густі ліси й три високі гори. І всі три дні Ян бачив зайця, що біг за ними.

Коли ополудні натомлені дорогою й пекучим сонцем Ян із мачухою сіли відпочити на узліссі, хлопець постеріг, що зайчик непомітно йому підморгує. Ян підбіг до

зайця, і той йому сказав: «Ти підготовував нас узимку. За це ми дамо тобі блакитну стрічку. У ній криється велика сила, вона тобі неодмінно знадобиться».

Хлопець узяв стрічку й підперезався нею. І враз Ян відчув у собі таку силу, що йому здалося, наче він може висмикувати дерева із землі й зрушувати гори.

Мачусі хлопець нічого не розповів. Він побоявся, що вона може відняти його стрічку.

Вони знову рушили в дорогу і йшли цілий день. За весь час не стріли жодної живої душі, а їм так хотілося знайти в когось нічліг. Раптом помітили далеко в лісі вогник і невдовзі зупинилися перед хатиною з великими дверми. Мачуха боялася, що там живе чарівник і не хотіла стукати у двері. Але Ян цілком покладався на свою блакитну стрічку та власну силу, тому не відчував жодного страху.

Вони постукали у двері, і з хатки вийшов господар. То був велет, який хазяйнував у цьому лісі. Він люб'язно запросив їх усередину, де все було, наче в справжньому замку. Все довкола сяяло. Мачусі це дуже сподобалося. Велет швиденько розпалив вогонь, щоб приготувати для них вечерю. Він пішов до волонні й приніс великого вола, якого настромив цілого на рожен, аби той спікся. А з льоху приніс велику бочку вина.

Мачуха не хотіла нічого їсти. Велет ласкаво припрошував її, бо вона йому дуже сподобалася. Та жінка боялася, що у велета все зачароване, і що після вечері він їх уб'є. А Ян поклав собі найкращі шматки печені й усе поїв, а тоді підняв бочку й почав пити вино. Побачивши це, велет зрозумів, що Ян має велику силу, і злякався його. Він узяв рештки вола і з'їв його разом зі шкурою й кістками, а тоді допив вино з бочки.

Мачусі велет послав на ліжку. А Ян ліг у велетову колиску. Вона була така здорова, що в ній міг вільно поміститися дорослий чоловік.

Уночі велет і мачуха змовилися. Мачуха хотіла залишитися з велетом. Та велет боявся Яна і хотів його позбутися. Вони почали радитися, як це зробити. І велет сказав: «Я піду завтра до каменярні. Хлопець піде зі мною. Побачимо, як воно буде». Та Ян цілу ніч не спав і все чув.

Назавтра велет звелів Янові йти з ним до каменярні. Ян не заперечував і пішов з велетом. Усе дообіддя вони виламували величезні каменюки. А тоді велет наказав

Янові спуститися додолу й там знайти розколину, аби вони могли й далі виламувати камені.

Ян спустився униз, і тоді велет скинув на нього згори величезну брилу. Але хлопець спіймав її, жбурнув убік, виліз знову нагору й каже велетові:

— Більше я туди не піду. Там падає каменюччя. Лізь сам, як хочеш.

Велет поліз униз. А щойно він спустився додолу, як на нього впав великий камінь. На щастя, Ян не надто примірявся. Тож каменюка поцілила велетові в ногу. Ян завдав собі велета на спину й приніс додому.

Велет поскаржився мачусі, що не зміг подолати Яна, бо хлопець дуже сильний. Вони знову почали радитися, як його позбутися.

Уранці мачуха почала голосно стогнати й скаржитися, що вночі, мовляв, дуже захворіла. «Мені допоможе тільки лев'яче молоко, лише воно мене вилікує. Негайно йди по нього», — сказала вона Янові. У своєму величезному саду велет мав аж дванадцяттеро сильних левів.

Ян затягнув міцніше навколо пояса блакитну стрічку та й подався до левів. Він анітрохи не боявся, бо був упевнений у своїй величезній силі. Щойно він зачинив за собою хвіртку до саду, збіглися всі леви й накинулися на нього. Та хлопець схопив найбільшого, підніс догори і жбурнув на землю. Решта левів полякалися й слухняно полягали йому до ніг. Тепер Ян міг легко їх подоїти.

Радісно поспішив Ян додому та й каже мачусі: «Ось тобі, матусю, лев'яче молоко, воно тобі допоможе».

Побачивши Яна живого й здорового, мачуха дуже перелякалася. Почали вони знову вночі радитися з велетом, як позбутися хлопця.

Тієї ночі велет вигадав таке. «Скажемо йому, що лев'яче молоко не допомогло. Я пошлю його по яблука у сад до моїх старших братів».

Так і зробили. Велет знав, що його брати удванадцяттеро могутніші за нього, і легко подолають хлопця.

Подався Ян у дорогу й левів покликав із собою. Вони пройшли через сім пагорбів і побачили великий сад велетових братів. Там були яблуні з прегарними чарівними яблуками. Хлопець назбирав тих яблук повнісінькі кишені. Він знав, що яблука зачаровані і що їсти їх не можна. Та яблука були такі червонобокі й запашні, а Ян з дороги був такий голодний і спраглий, що не втримався й надкусив одне. А коли

з'їв ціле яблуко, то відразу впав посеред саду в траву. Заснув і спав так міцно, що нічого навколо не чув.

Велетові брати стежили за Яном і знайшли його посеред саду в траві. Вони почали помалу наближатися до хлопця, тримаючи в руках великі палиці. Велети хотіли тут-таки вбити Яна. Та навколо хлопця лежали його леви.

Велети були дуже розгнівані й намагалися дістатися до Яна. Та леви накинулися на них і пошматували.

Галас і шарпанина розбудили Яна. Побачивши вбитих велетів, він пішов зі своїми левами до великого будинку, де ті жили.

Там він зазирнув на горище й до всіх кімнат і скрізь побачив купи золота, грошей та інших коштовних речей. Все це було награбоване велетами. Ян нічого не чіпав. Він вирішив, що повернеться по усі ті скарби пізніше. Наостанок хлопець спустився до льоху. Усі двері там були зачинені на замок із залізними ланцюгами. Ян вибив двері й спустився нижче углиб льоху. Там він побачив прекрасну дівчину, зв'язану мотузками. Її чорне волосся оточувало ніжне бліде обличчя, на якому, наче дві зіроньки, сяяли чорні очі.

Ян запитав у красуні, хто вона й звідки.

Дівчина розповіла Янові, що вона — принцеса з далекого краю, донька єгипетського короля. Велети викрали її та замкнули тут, у льоху, бо вона не хотіла вийти заміж за жодного з них.

Ян вивів принцесу з льоху нагору. Леви тим часом знайшли золоту карету із дванадцятьма кіньми. Ян сказав дівчині, що він з радістю поїхав би з нею, та зараз не може, бо насамперед мусить допомогти хворій матері. Та він обіцявся принцесі невдовзі приїхати за нею до далекого єгипетського краю. Двох своїх левів він віддав дівчині, аби вони її охороняли дорогою.

Коли дівчина поїхала в золотій кареті, Ян зі своїми левами повернувся до будинку велета й віддав мачусі всі чудові яблука. Побачивши Яна неушкодженим, велет і мачуха перелякалися. Адже він перемиг велетових братів, які були удванадцяттеро сильніші. Велет і мачуха боялися, бо вони вже навіть не уявляли, що б таке загадати хлопцеві, аби його звести зі світу. Тож вони дали йому спокій. Хлопець одразу надумав поїхати до тієї прекрасної дівчини в єгипетський край. Він весь час думав про прекрасну принцесу й радів, що невдовзі її побачить.

З тієї-то радості він розповів мачусі про свою блакитну стрічку. Як йому заєць дав її в лісі, і яка в тій стрічці сила. Що він за її допомогою й левів переміг, а потім ще й двох велетових братів, і як він визволив прекрасну принцесу.

Мачуха уважненько все слухала. Тепер вже вона знала, як позбавити Яна сили й перемогти його.

Коли Ян ліг спати, мачуха дочекалася, аж він міцно засне. Тихенько підкралася до нього, відв'язала крадькома блакитну стрічку й заховала її. А вночі про все розповіла велетові й вони домовилися, що на завтра зведуть Яна зі світу.

Вранці Ян прокинувся й одразу побачив, що блакитної стрічечки не стало й відчув, що сили в нього поменшало.

Отут і накинувся на нього велет. Ян хотів утекти, але велет його наздогнав, побив, ще й виколов йому очі. А тоді кинув Яна в морську глибіню, аби той втопився.

Леви спали в саду й не бачили, що діялося у велетовім домі.

Та коли вони вгледіли, що Ян потопає в глибокому морі, то відразу кинулися до нього й віднесли хлопця на далекий острів, де їх велет вже не міг дістати. Там вони доглядали Яна, годували його й нарешті виходили. Одна біда, що хлопець нічого не бачив, бо осліпнув.

Одного разу леви побачили, як островом гасає заєць. Виглядало, що він невидючий. Один з левів погнався за ним, але не зміг наздогнати. Враз заєць скочив до джерельця й скупався в ньому. А коли виліз із джерельця, то поглянув праворуч та ліворуч, та й зник вдалині. Леви зрозуміли, що заєць став видючим. Один з левів завдав Яна собі на спину й приніс його до джерельця. Там вони занурили його голову до води, і дивина! — хлопець знову став зрячим. Леви розповіли йому про дивного зайця, а Ян згадав зайчика зі свого рідного лісу, що супроводжував його в дорозі й подарував йому блакитну стрічку.

Увечері леви перепливли із хлопцем море й дісталися велетового дому. Уночі Ян потайки заліз до будинку, знайшов блакитну стрічку й обв'язався нею. І враз відчув велику силу в усьому тілі. Тоді схопив здорового дрючка й убив велета. А свою мачуху, яка так хотіла його позбутися, Ян вигнав з дому й наказав їй вертати, звідкіля прийшла.

Тепер Ян зажив у велетовім домі зі своїми левами, що радо йому служили. Леви допомогли йому перенести всі скарби й гроші з будинку велетових братів. Та не-

вдовзі хлопець засумував за прекрасною єгипетською принцесою. І почав збиратися в дорогу. А коли все було готове до подорожі, Ян попрощався зі своїми левими, подякував їм за допомогу й наказав залишатися й стерегти заховані скарби, доки він по них не повернеться.

Довго він добирався до єгипетського краю, та врешті дістався замку єгипетського короля. Він розповів королеві, як він визволив принцесу, і сказав, що хоче з нею одружитися.

Та король не хотів віддавати свою прекрасну дочку якомусь чужинському парубкові й сказав: «Я свою дочку добре заховав. Дістанеш її за дружину, якщо знайдеш за двадцять чотири години. А як не знайдеш — накажу тобі відрубати голову. Завтра вранці, як зійде сонце, я почну відлічувати час».

Ян погодився. Та він одразу зрозумів, що схованку принцеси знайти буде нелегко, і надумав перехитрувати короля.

Він пішов до міста й купив там ведмедючу шкуру, заліз до неї й увечері з поводитирем ведмедів прийшов до королівського замку. Як почав на дворі ведмідь танцювати, збіглися всі, хто жив чи працював у замку. Прийшов і сам король, і йому дуже сподобалося, як танцює ведмідь. Король наказав слугам нагодувати ведмедя і його поводитиря та залишити їх у замку.

Невдовзі король покликав поводитиря з ведмедем і наказав їм іти з ним до моря. На березі стояв стовп, король затряс його, і з моря виринув маленький будиночок. Король відчинив двері, і з будиночка вийшла прекрасна принцеса. Ведмедеві довелося перед нею танцювати й показувати різні штуки.

А тоді за наказом короля будиночок знову занурився в морі.

Коли вже визначений час добігав кінця, Ян прийшов до короля й попросив його взяти ключі й піти з ним до моря. Король відразу зрозумів, що хлопець знає його таємницю. Він дуже розгнівався й покликав ката. Але мусив дотриматися слова й дочекатися, аж мине увесь час.

Коли вони вже дійшли до моря, король закричав: «Двадцять чотири години вже минули. Кате, хапай цього хлопця й відрубай йому голову! Він не впорався із завданням!»

Та Ян відказав: «У мене ще є десять хвилин!»

Він підбіг до стовпа й затряс його. І відразу з моря випірнув маленький будинок.

Король ізнову закричав: «Все, двадцять чотири години минули! Ти програв!»

Та Ян своїми дужими руками виламав двері в будиночку.

А з будиночка вийшла прекрасна принцеса. Вона відразу впізнала свого рятівника й радісно підбігла до нього. Королеві нічого не лишалось, як погодитися на весілля.

Після весілля Ян поїхав по всі свої скарби, а тоді повернувся з ними й своїми вірними левами. Тепер він і сам був дуже багатий і жив щасливо й довго зі своєю дружиною.